

Mieczysław Soppa

ZBIORY MUZEUM ETNOGRAFICZNEGO W ZIELONEJ GÓRZE Z SIEDZIBĄ W OCHLI

Początki działalności muzealnej w dziedzinie etnografii na Ziemi Lubuskiej sięgają końca lat pięćdziesiątych. Wtedy to zapoczątkowano kolekcjonowanie zabytków kultury ludowej. W 1960 roku powstał w ówczesnym Muzeum Okręgowym w Zielonej Górze Dział Etnograficzny i w tymże roku otwarto pierwszą ekspozycję stałą.

Historia prac etnograficznych, a w szczególności muzealnych, wiąże się z osobą dr Barbary Kołodziejkiej, długoletniego kierownika Działu Etnograficznego, a od chwili usamodzielnienia się Muzeum Etnograficznego w 1982 roku jego dyrektora (aż do 1997). Program badawczy nakreślony przed czterdziestu laty, obejmujący prócz gromadzenia zabytków także badania nad przemianami kultury ludowej, przyczynami tych przemian i ich społecznymi uwarunkowaniami, jest aktualny i kontynuowany do dziś.

Specyfika naszego regionu wymusza podejście do gromadzenia zbiorów w szczególny sposób, różniący się od metod pracy w innych muzeach. Przerwany na zdecydowanej większości terenu ciąg zamieszkiwania: odpływ po 1945 roku ludności niemieckiej oraz napływ zróżnicowanych kulturowo grup żywołu polskiego powoduje wielorakie konsekwencje dla muzealnika. Zbiory składają się więc z relikwów kultury zastanej, pozostałej po ludności wysiedlonej, elementów kultury różnych grup etnograficznych przybyłych tu i przynoszących ze sobą swój bagaż kulturowy oraz zabytków od ludności autochtonicznej. Wymaga to od etnografów szerokiej wiedzy odnoszącej się do różnych regionów Polski i państw ościennych, wzajemnych wpływów różnych kultur oraz procesów integracji w warunkach osadnictwa.

Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli gromadzi zbiory w czterech podstawowych działach: Kultury Technicznej, Strojów i Tkanin, Sztuki Ludowej oraz Budownictwa Ludowego (skansen).

Z kolekcji gromadzonych w Dziale Kultury Technicznej Muzeum Etnograficznego wydzielić można szereg dziedzin charakterystycznych dla działalności i życia ludności wiejskiej.

Podstawowe zajęcia – rolnictwo i hodowla – prezentują w zbiorach narzędzia, sprzęty, urządzenia i maszyny powstałe i użytkowane na przestrzeni od XVIII do XX wieku.

Z reliktowych narzędzi zwracają uwagę radła rylcowe i płozowe służące pierwotnie do orki, a w ostatnich latach użytkowania (koniec XIX, sporadycznie początek XX w.) wykorzystywane jako narzędzia pomocnicze do sadzenia czy wyorywania ziemniaków oraz pielęgnowania upraw. Na podstawie zgromadzonych w muzeum pługów prześledzić można rozwój tego narzędzia. Są tu najstarsze pługi drewniane, niekiedy jedynie z metalowym lemieszem czy krojem, pługi kowalskiej roboty (w większości lub całkowicie metalowe) oraz fabryczne już z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Różne są także ich odmiany – koleśne, bezkoleśne, obrotowe (dwustronne), do głębokich orek i podorywkowe. Z narzędzi uprawowych wymienić należy także brony. Występują tu brony całkowicie drewniane, drewniane z metalowymi zębami oraz całkowicie metalowe – kowalskie i fabryczne. Różne są ich rozmiary i konstrukcje – w zależności od przeznaczenia. Do uprawy służyły również różnego rodzaju spulchniacze, opielacze, a także narzędzia ręczne: kopaczki, łopaty, widły itp. Również ręczne były narzędzia do sprzętu zbóż i ich obróbki – sierpy, kosy, cepy wraz z „osprzętem” (ostrzałki, pochewki na osełki, „groty” do kos, płachty i in.). W zbiorach Muzeum znajdują się także maszyny: kosiarki, młockarnie „szerokobitki”, wialnie – ukazujące przemiany zachodzące w tradycyjnej gospodarce już od XIX wieku.

Szczególną rolę w tych zbiorach odgrywają narzędzia i urządzenia związane z uprawą i przetwórstwem winorośli. Znajdują się tu prócz drobnych narzędzi uprawowych (koserów, szpadli, motyk) także prasy, koryta, beczki itp.

Wśród typowych sprzętów związanych z hodowlą, służących do „obsługi” zwierząt – ich karmienia, czyszczenia, wychowu młodych, pętania, udoju, strzyży itd. – wyróżnia się kolekcja związana z pszczelarstwem, od uli poczynając, na sprzętach do przetwórstwa miodu kończąc.

W dziedzinie transportu i komunikacji zwraca uwagę różnorodność form i stylów. Wozy, powózki, bryczki, sanie z różnych regionów są odmienne w konstrukcjach, kształtach, funkcjach. Swoimi znacznymi rozmiarami wyróżniają się wozy miejscowe; lekkie, ozdobne pochodzą z Tarnopolskiego, oryginalnie konstrukcyjnie z dyszlami przystosowanymi do duhy (pałaka łączącego dyszle nad koniem) z Polesia i Wileńszczyzny itd. Podobną różnorodność stwierdza się rozpatrując uprzęże, od najstarszych jarzem do oprzęgania bydła poprzez chomąta i szleje po ozdobne wyjazdowe szory. Osobnego potraktowania wymagają sprzęty przeznaczone do transportu za pomocą mięśni ludzkich. Kosze, płachty, taczki, nosze, nosidła („szuńdy”) w zależ-

ności od miejsca pochodzenia przybierają różnorodne kształty; różne były także techniki korzystania z nich.

Rzemiosła i wytwórczość domowa to kolejne dziedziny, w których spotykamy wielką różnorodność. Kowalstwo prezentowane jest w zbiorach muzeum przez elementy wyposażenia kuźni zarówno miejscowe, jak i przywiezione ze wschodnich terenów II Rzeczypospolitej (w tym kompletna kuźnia ze Stanisławowskiego). Zwraca uwagę różnorodność sprzętów i ich kształtów (np. młotki, szczypce, kształtowniki, sprzęt do podkuwania koni, miechy i in.). Podobnie sprzęty rzemiosł związanych z obróbką drewna pochodzą z różnych regionów i w różnych okresach powstały. Kołodziejstwo, bednarstwo, ciesielstwo, tokarstwo w drewnie, stolarstwo to zajęcia, przy których korzystano często z podobnych narzędzi: siekier, toporów, pił, dłut, strugów itd. Znajdowały się w tych warsztatach także narzędzia charakterystyczne tylko dla jednego z zawodów.

Zbiory z zakresu garncarstwa – poza nielicznymi relikdami – prezentują wyroby czy sprzęty rzemieślników osiadłych w Lubuskiem po 1945 roku. Praktycznie całkowity zanik tego rzemiosła w regionie spowodował sytuację, że jedynie w zbiorach muzeum zapoznać się można z wytworami garncarstwa. Polewane i zdobione naczynia: garnki, misy, dzbanki, fiakony, donice, a także figury i „rzeźby” w glinie stanowią przegląd możliwości wytwórczych tego rzemiosła. Różne są też techniki wyrabiania i wypalania wyrobów glinianych.

Prócz wymienionych w Muzeum Etnograficznym znajdują się eksponaty z innych rzemiosł czy zajęć, np. wikliniarstwa, szewstwa, tkactwa, krawiectwa, powroźnictwa, miotlarstwa czy nawet introligatorstwa. W zbiorach znajdują się muzealia pochodzące z różnych okresów, bowiem przemiany i rozwój technik i sposobów wytwarzania powodowały sytuację, w której w poszczególnych warsztatach znajdowały się obok nowych sprzętów także stare, niekiedy wręcz archaiczne. Przykładami mogą być kuźnia czy warsztat szewski, w którym na przestrzeni stu kilkudziesięciu lat – przekazując rzemiosło z pokolenia na pokolenie – nie rezygnowano ze starego wyposażenia, lecz jedynie uzupełniano je o nowe elementy.

Osobnego potraktowania wymagają zajęcia i przetwórstwo domowe. Na pierwszy plan wysuwa się tu przetwórstwo płodów rolnych. Do domowego przerobu ziarna służyły przede wszystkim stępy do wyrobu kaszy i żarna do mielenia zboża na mąkę. Wraz z rozwojem gospodarki pojawiały się różnego rodzaju młynki, śrutowniki itp. W zbiorach muzeum prócz wymienionych sprzętów znajdują się także różnego rodzaju akcesoria związane z produkcją i przechowywaniem produktów zbożowych, np. sita, miary, odważniki, naczynia. Związany z przetwórstwem zboża jest także wypiek chleba i innych

produktów. Stąd kolekcjonowanie niecek, stolnic, form do wypieku, a także sprzętów do obsługi pieców chlebowych (łopaty, „kociuby”). Równie ważną rolę odgrywało przetwórstwo mleka – wyrób masła, sera, uzyskiwanie śmietany itp. Naczynia, prasy do sera, wirówki (centryfugi), maselnice ukazują różnorodność sposobów uzyskiwania produktów. Na szczególną uwagę zasługuje tu kolekcja kilkudziesięciu foremek do masła, ukazująca nie tylko praktyczną stronę produkcji, ale i estetyczne wartości zawarte w produkcji domowej.

Przetwórstwo wełny i lnu reprezentuje wielka różnorodność międlic, cierlic, szczotek do przędzy, przęślic, kołowrotków. W tej dziedzinie wymienić należy także wyposażenie warsztatów z wjadłami, motowidłami, szpularkami, krosnami wreszcie, uzupełnianymi takimi elementami, jak płochy, czółenka, nicielnice.

Z zajęć domowych nie sposób pominąć konserwacji odzieży. Szycie, cerowanie, pranie, maglowanie lub prasowanie to znaczące i pracochłonne zajęcia, przede wszystkim kobiet. Ze zgromadzonych zbiorów wymienić należy tu kijanki, tarki, pralki ręczne, maglownice i magle ręczne, żelazka o różnej konstrukcji, maszyny do szycia i in.

Na pograniczu zajęć domowych i wyposażenia mieszkań umieścić należy sprzęty i urządzenia kuchenne. Znajdują się tu naczynia do spożywania posiłków, sprzęty do przygotowywania potraw, a także naczynia i pojemniki do przechowywania pożywienia. W wyposażeniu wnętrz szczególną rolę odgrywają meble. W zbiorach muzeum znajduje się znaczna kolekcja skrzyń i kufrów z różnych regionów, od jednobarwnych, wiśniowo-bordowych miejscowych czy zielonych z Wileńszczyzny, po bogato zdobione lub malowane – przede wszystkim z południowo-wschodnich Kresów i Bukowiny rumuńskiej. Podobnie pozostałe sprzęty i meble prezentują różne formy – od prostych, typowo gospodarczych, aż po bogato zdobione, pełniące funkcję nie tylko użytkową, ale i zdobiacą (np. stoły, ławy, szafy, łóżka).

Przedstawiając zbiory kultury materialnej zauważyć należy, że kolekcjonowanie wymaga rozpatrywania ich w różnych aspektach: przede wszystkim chronologicznym – od relikwów XVIII-wiecznych, a niekiedy i starszych, poprzez tak charakterystyczny dla kultury ludowej okres od połowy XIX wieku po lata dwudzieste XX i aż po współczesne elementy nawiązujące do tradycji i dawnych technik. Specyfika województwa lubuskiego wymaga także ujęcia zbiorów w zróżnicowaniu regionalnym miejsca pochodzenia muzealiów. Stąd wyróżnienie elementów kultury polskiej ludności autochtonicznej, zbiorów ludowej kultury miejscowej – „poniemieckiej” oraz łużyckiej o pochodzeniu „tutejszym”. Stąd także rozróżnianie pochodzenia regionalnego bagażu kulturowego przywiezionego tu poprzez ludność napływową po

1945 roku. W muzeum wyodrębniono na podstawie zgromadzonych zbiorów takie grupy regionalne, jak Wielkopolska, Łowickie, Opoczyńskie, Kieleckie, Rzeszowskie, Lubelskie, Krakowskie, oraz z Kresów Wschodnich: Wileńszczyzna, Polesie, Wołyń, Podole. Wyodrębniono także zbiory pochodzące z Bukowiny rumuńskiej i od mniejszości etnicznych (Huculów, Łemków).

Dział Strojów i Tkanin gromadzi elementy kultury ludowej tak charakterystyczne, że służyły nawet do rozróżniania regionalnego.

Wśród tkanin na szczególną uwagę zasługują przywiezione z województw wschodnich kapy, kilimy i werety. Ich zdobnictwo, bogactwo form i technik wykonania wskazuje na wysoki rozwój tamtejszego tkactwa domowego. Baczniejszy przegląd pozwala wyróżnić charakterystyczne dla regionów sposoby wytwarzania i swoistą modę, choćby w kolorystyce czy wzorach. Szeroko rozpowszechnione na północnym wschodzie kapy tkano na wąskich warsztatach i zszywano pośrodku. Na południowym-wschodzie kilimy czy werety wyrabiano na szerokich warsztatach. Liczne zbiory muzeum pozwalają na klasyfikację tkanin pod względem wzorów, technik wykonania, kolorystyki itd. Nie mniejsze znaczenie mają ręczniki, obrusy, serwetki, na których – prócz samych technik tkania – podziwiać można bogaty haft. Podobnie pościel (a przede wszystkim poszewki) pełniła często nie tyle funkcję użytkową, co dekoracyjną, stąd jej bogactwo, wyrażające się najczęściej w hafcie.

W dziale tym znajduje się także wiele wyrobów z innych regionów. Na zaznaczenie zasługują tu haftowane na tiulu serwetki i franki pochodzące z rejonu zbąszyńsko-dąbrowiecko-babimojskiego. Podobnie wymienić należy sporą kolekcję makatek z wyszywanymi sentencjami, tak charakterystycznych dla ludności autochtonicznej (zarówno język, jak i treść podkreślały narodowy charakter tej wytwórczości). Gromadzone wytwory z tej dziedziny uzupełniają chodniki tkane domowym sposobem ze szmatek czy ścinków materiału oraz współczesne już serwety, obrusy, pościel nawiązujące do tradycji.

Kolekcjonowane w muzeum stroje wywodzą się z całego terytorium zamieszkanego przez ludność polską, przy czym jednak szczególnie bogate są zbiory elementów odświętnej odzieży z terenów zamieszkałych przez ludność autochtoniczną, np. stroje dąbrowieckie czy z Babimojszczyzny. Podobnie liczne są elementy strojów pochodzące z Wileńszczyzny, Polesia, Tarnopolskiego, Bukowiny rumuńskiej. Znacznie mniej liczne są kolekcje ubiorów z regionów Polski centralnej (Łowickie, Opoczyńskie, Rzeszowskie, Krakowskie i in.).

Z uwagi na prestiżową rolę strojów i sentyment ich właścicielek szczególnie dobrze zachowały się stroje kobiece. Przechowywano je jako pamiątkę

czy niekiedy jako odzież „do trumny”. W zbiorach muzeum właśnie stroje kobiece stanowią zdecydowaną większość.

Kolekcję tę – oprócz podziału regionalnego – rozpatrywać należy także od strony funkcji strojów, z której wynika zróżnicowanie na odzież odświętną, obrzędową, codzienną czy roboczą. Ponadto korzystanie z niektórych elementów stroju uzależnione było od wieku użytkowników. Szczególnie widoczne jest to przy podziale na panny i kobiety zamężne.

W omawianym dziale zawarta jest także kolekcja obuwia. Znajdują się tu m.in. łapcie plecione z łyka (Polesie) czy rogożyny (Tarnopolskie), skórzane kierzki (Bukowina rumuńska, Stanisławowskie), powszechnie noszone buty z cholewkami i półbuty – najczęściej szwskiej roboty.

Dział Sztuki Ludowej gromadzi od kilkudziesięciu lat wytwory twórców nieprofesjonalnych z regionu. Poza nielicznymi relikdami większość zbiorów pochodzi od artystów zamieszkałych na Ziemi Lubuskiej i tu tworzących, przy czym nie wyróżnia się osób w zależności od miejsca zamieszkania (wieś lub miasto) albo stopnia nawiązywania do „ludowości”.

Ze znacniejszych kolekcji wymienić wypada zbiór rzeźb pochodzących od kilkudziesięciu wykonawców, często dokumentujący przebieg rozwoju twórczości poszczególnych rzeźbiarzy. Podobnie zgromadzone dzieła wycinankarzy, pisankarzy, wykonawców palm, pajaków itd. ukazują nie tylko „życiorysy twórcze”, ale i tendencje w przekształcaniu się i funkcjonowaniu sztuki nieprofesjonalnej. W dziale tym reprezentowane są także różnego rodzaju ozdoby, w tym tak popularne w ostatnich latach stroiki świąteczne. Swoistą kolekcją jest zbiór szopek noworocznych i akcesoriów kolędniczych. Znajdują się tu formy nawiązujące do tradycyjnych w regionie pochodzenia twórcy, jak i nawiązujące do współczesnej rzeczywistości – wzbogacane wzorami z miejscowych budowli (np. ratusz zielonogórski, miejscowe kościoły). Nieliczna kolekcja zabawek i miniatur wskazuje na potrzebę rozwoju tej dziedziny wytwórczości, tym bardziej że część z nich była wykonana wręcz jako propozycja pamiątki regionalnej.

Na koniec wspomnieć należy o instrumentach muzycznych. Ten niewielki zbiór obejmuje szereg szczególnie cennych muzealiów. Należą do nich w pierwszym rzędzie kozły – weselne i ślubne oraz „sierszenki” – instrument służący jedynie do nauki gry na kozłach. Pomijając inne, wymienić należy jeszcze cymbały – tak charakterystyczne, a używane w kapelach niekiedy do dziś.

Ostatnim z działów gromadzących zbiory w muzeum jest dział Budownictwa Ludowego. Kolekcjonowane są tu obiekty architektury ludowej przenoszone na teren skansenu z obszaru województwa lubuskiego. Dotychczas zgromadzono 26 obiektów kubaturowych oraz siedem tzw. małej architektu-

ry. Pozostało jeszcze kilkanaście planowanych do przeniesienia. Rekonstruowanie budynków na terenie skansenu odbywa się w sektorach uwzględniających ich pochodzenie. Wyróżniono cztery regiony: zachodnią Wielkopolskę, wschodnie Łużyce, Dolny Śląsk i tzw. Ziemię Lubuską.

Najstarszy z budynków pochodzi z 1675 roku, ale w przeważającej części reprezentowane jest budownictwo XVIII- i XIX-wieczne. Różne są konstrukcje budowli: od zrębowej poprzez sumikowo-łątkową i ryglową, tzw. mur pruski, po murowaną z kamienia czy cegły. Szczególną uwagę zwracają konstrukcje przysłupowe w chatach łużyckich, wyróżniające je od innych nie tylko rozwiązaniami technicznymi, ale i pięknem architektury. Również specyficzna dla regionu jest wieża winiarska. Obiekt ten wyróżnia się nie tylko architekturą (piętro z balustradą, łamany dach z wieżyczką), ale i funkcją związaną z uprawą i przetwórstwem winorośli.

Rekonstruowanie budynków w skansenie charakteryzuje się wiernym odtworzeniem obiektów oraz odwzorowywaniem układów przestrzennych. Stąd wynika rozplanowanie budynków w zagrodach, ich usytuowanie względem siebie, terenu, roślinności, dróg itp. Całość w założeniach nawiązuje do kształtu wsi ulicówki. Wyróżnione zostają jedynie obiekty nie mieszczące się w strukturze „wsi”. Stworzona w ten sposób „wieś” umożliwia zapoznanie się nie tylko z architekturą ludową, ale i z całym krajobrazem kulturowym w przestrzeni muzealnej.

Kultura ludowa wraz z postępem techniki, zmianami społecznymi, ekonomicznymi i politycznymi ulega coraz szybszym przeobrażeniom. Wiele przejawów tradycyjnej kultury ulega zapomnieniu. Zanika czy traci swoją funkcję coraz więcej form wytworzonych przez poprzednie pokolenia. W Muzeum Etnograficznym chroni się od zapomnienia całe dziedziny kultury tradycyjnej, tak kiedyś żywe, dziś do poznania jedynie w przestrzeni muzealnej. Aby zachować jak najwięcej z dziedzictwa przeszłości, gromadzone i przechowywane są zbiory z wszelkich przejawów działalności człowieka. Umożliwia to (za pomocą wystaw, pokazów, lekcji muzealnych) zapoznanie się z przeszłością i zachowanie własnej tożsamości kulturowej, szczególnie przez młode pokolenie.

Literatura

KOŁODZIEJSKA B. (1969), Problematyka badań etnograficznych prowadzonych przez Muzeum Ziemi Lubuskiej, „Zielonogórskie Zeszyty Muzealne” t. I, Zielona Góra.

— (1973), Rzemiosło garncarskie w Zielonogórskiem, Poznań – Warszawa.

- (1974), Zadania i potrzeby muzealnictwa etnograficznego w województwie zielonogórskim, „Zielonogórskie Zeszyty Muzealne” t. IV, Zielona Góra.
- (1992), Przemiany kultury ludowej w Zielonogórskim w świetle badań Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli, „Rocznik Lubuski” t. 16, Zielona Góra.
- LEW I. (1993), Stroje dąbrowieckie. Informator, Zielona Góra.
- ŁAKOMA B. (1992), Rękodzieło ludowe i artystyczne województwa zielonogórskiego. Wystawa pokonkursowa, Zielona Góra.
- MUZEUM Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli. Informator (1988), Zielona Góra – Ochla.
- SOPPA I. (1994), Park budownictwa ludowego, Zielona Góra.
- SOPPA M. (1989), Odzwierciedlenie stosunków ludnościowych województwa zielonogórskiego w wyposażeniu wnętrza chałup na terenie skansenu w Ochli, „Acta Scansenologica” t. 5, Sanok.

Mieczysław Soppa

SAMMLUNGEN DES ETHNOGRAPHISCHEN MUSEUMS IN ZIELONA GÓRA MIT DEM SITZ IN OCHLA

Zusammenfassung

Die Anfänge der Museumstätigkeit in dem Bereich der Ethnographie in der Wojewodschaft Lubuskie (Lebus) reichen bis zum Ende der fünfziger Jahre zurück. Im Jahre 1960 entstand im Bezirksmuseum in Zielona Góra die ethnographische Abteilung und noch in demselben Jahr wurde die ständige Ausstellung eröffnet.

Unabhängig von der Tätigkeit des Museums bemühte sich der Wojewodschafskonservator für Denkmalschutz um die Entstehung eines Freilichtmuseums für Volksbaukunst. Das erste Bauobjekt wurde nach Ochla (Ochelhermsdorf) im Jahre 1973 verlegt, wo schließlich das Freilichtmuseum lokalisiert wurde. Anfang 1982 wurde das Ethnographische Museum ins Leben berufen.

Das vor vierzig Jahren festgelegte Forschungsprogramm, das neben der Denkmälersammlung auch die Forschung zur Volkskulturveränderung, ihre Ursachen und soziale Bedingtheiten umfaßte, wird bis heute fortgesetzt.

Wegen der Spezifik unserer Region müssen die Denkmäler auf besondere Weise – unterschiedlich von den Arbeitsmethoden in anderen Museen – gesammelt

werden. Der auf dem meisten Gebiet gestörte Bewohnungs zug wegen der Aussiedlung der deutschen Bevölkerung nach 1945 und der Zustrom von kulturfremden Gruppen der polnischen Umsiedler mußten verschiedenartige Konsequenzen für die Museumsarbeiter zu Folge haben. Die Sammlungen bestehen aus den Relikten der angetroffenen Kultur, die nach der ausgesiedelten Bevölkerung geblieben ist, aus den Kulturelementen der verschiedenen ethnischen Gruppen, die angekommen sind und ihr Kulturerbe mitgebracht haben sowie aus den Denkmälern der einheimischen Bevölkerung. Dies verlangt von den Ethnographen ein breites Wissen über verschiedene Regionen Polens und der Nachbarländer, über gegenseitige Beeinflussung verschiedener Kulturen und Integrationsprozesse in den Ansiedlungsbedingungen.

Das Ethnographische Museum funktioniert innerhalb von vier Abteilungen und zwar für: technische Kultur, Trachten und Gewebe, Volkskunst und Volksbaukunst im Freilichtmuseum.

Die Abteilung für technische Kultur sorgt für die Sammlungen aus solchen Volkskunstbereichen wie: Webekunst, Fischerei, Flechtkunst, Landwirtschaft und Zucht sowie auch Handwerk, und zwar Schmiedetechnik, Tischlerhandwerk, Drechslerkunst, Böttcher-, Töpfer- und Schusterhandwerk. Gesammelt werden in dieser Abteilung auch Möbel und Haushaltsgeräte.

Die Abteilung für Trachten und Gewebe besteht vor allem aus den Volkstrachten und Gewebe vor 1945. Diese Denkmäler veranschaulichen auf besondere Art und Weise die regionalen Unterschiede der Orte, von denen die eingewanderte Bevölkerung stammte. In dieser Abteilung gibt es Exponate, die von den Ansiedlern aus verschiedenen Teilen Polens kommen: Rückkehrern von Tarnopol, Stanisławów, Lemberg, Wołyń, Polesie, Wilno, Reemigranten von rumänischen Bukowina. Es gibt auch Trachten der Einheimischen Bevölkerung von Dąbrówka, Babimost (Bomst) und Großpolen.

Die Erzeugnisse der Volks- und nichtprofessionellen Kunst bilden die Basis der Abteilung für Volkskunst. Die Sammlung besteht aus Brauchkunstgegenständen, Malerei, Spielzeug, Bildhauerkunst, Scherenschnitt, feinen Spitzen und Handarbeit sowie auch Musikinstrumenten. Der gegenwärtige Charakter dieser Sammlung (die meisten Gebilde entstanden nach 1945) zeugt von den Tendenzen im Handwerk und in den Entwicklungsformen der heutigen Amateurkunst.

Die Volkskunst unterliegt infolge des technischen Fortschritts, der gesellschaftlichen, wirtschaftlichen und politischen Umwandlungen immer schnelleren Veränderungen. Viele Äußerungen der traditionellen Kultur werden mit der Zeit vergessen. Um möglichst viele von dem Erbe der Vergangenheit zu erhalten, sorgt man für die Sammlung aller Erscheinungen menschlicher Tätigkeit. Die Ausstellungen, Vorführungen und die sog. Museumsunterrichtsstunden bieten besonders der jungen Generation die Möglichkeit an, sich mit der Vergangenheit vertraut zu machen und eigene Kulturidentität zu erhalten.